

ve své brožurě z podzimu 1917 jako historického svědka proti oficiální sociální demokracii? Což nebude konce neustálému překrucování, přebarvování a zalhávání mých názorů a výroků i v listech, které nechťejí býti snad vědomě neslušné a ne-spravedlivé?

Nové knihy (8)

Nákladem B. Kočího vyšly *Divadelní vzpomínky T-ovy* (Václava Tille; stran 295 za K 9,—). Jsou zde bystré charakteristiky vynikajících mistrů domácích i cizích, Vojana, H. Kvapilové, Suzanny Desprès, Gzovské i jiných Rusů a Rusek, Saddy Vacco i Sary Bernhardtové, i dojmy z dramatických zájezdů autorových do Paříže, Berlína, Říma i Moskvy; a především nábadné studie režijní, plně kladných podnětů, k Noci na Karlštejně, Prodané nevěstě a Libuši. Pietná studie o hlavních dílech a zásadách Františka Zavřela uzavírá knihu, která má vlastnosti jemného i vášnivého milovníka divadelního z významné doby přechodné: svěží pud zvidavosti, podnikavou odvahu nového, uměleckou opravdovost a vroucnost.

Týmž nákladem *Františka Šorma Panic*. Veselohra o třech dějstvích (stran 111 za K 2,20).

Nákladem Hynkovým vydal *Otomar Schäfer Starosvětskou romanci* (stran 168). Práce Schäfrova jest způsobný a vkusný paděleček biedermeierovský, zhotovený spisovatelem velmi obratným. Všecky ty starosvětské figurky známe odjinud v jejich skladbě i celkovém rázu, buďtež to bratři Fortunátové, budiž to starý Anastasius Balatka s jeho violoncellem, budiž to Mimmi Stromsonová; všecky jsou čistotně oprášené jako figuriny z musejních skříní, žárlivé na svůj charakter, jak bývají jen knižní složeniny, upýpavé a obřadné před životem, jak bývají jen lidské starožitniny. Myslím, že tyto pečlivé herbářové preparáty nejsou vlastní oblastí literární tvorby páně Schäfrovy. Pokud jej znám, má svou jinak brutálnou, až cynickou notu divokých pudů životných, lásku pitvorných situací, dravý smysl hmotný i hmatný; tam bude nutno hledati i změřiti jednou jeho uměleckou sílu.

Nákladem Dědictví Komenského *Pohádka o třech podivných tovaryších* od Václava Řihy s obrázky *Jaroslava Panušky*. 2. vydání, stran 80.

Týmž nákladem *Josefa Kříčky Dítě a hudba*. Nové cesty v hudební výchově dětské. Úvodní studii napsal *Ferdinand Krch*.

Nákladem Šolcovým v Karlíně kniha moravského povídkáře *Viktora Kamila Jeřábka Trýzeň duše a jiné povídky* (stran 315). Ke knize připojen literárně kritický náčrt Antonína Matuly.

Nákladem Neubertovým román *Bohumira Treybala Mlýn* (stran 399 za K 6,50).

Nákladem autorovým v Novém Městě nad Metují *Jindry Imlaufa* povídka v dopisech *Churavec* (stran 85 za K 4,—). Trapný románek lásky hochá těžce nemocného a zdravé dívky.

Nákladem Topičovým *Max Brod: Tychona Brahe cesta k Bohu*, překl. Adolfa Weniga (stran 277). Ne veliké nebo mocné umění, ale čestné dílo, opravdové svou inspirací mravní: jak duch připoutaný tolikerým poutem k světu a jeho mučivým klamům přece se posléze osvobodí a nalezne v lásce boží. Úvod podává pěkný výklad o vzniku tohoto románu od autora. Originál jest místy psán prózou jadrnější než překlad.

Novoročenka grafické edice Veraikonu 1918. Ke slovu dostávají se zde bratři Čapkové, Emil Kleiner, Jakub Deml, Štěpán Jež, Jaroslav Jareš, Miloš Marten, Václav Nebeský, Emil Walter, František Tučný, Emanuel Hauner; otiskuje se dopis Mánesův a Alšův. Reprodukce tří obrazů Josefa Čapka, Vlastislava Hofmana Návrhu na pomník, aktu Alšova, Ex libris Jana Zrzavého.

Týmž nákladem výborná travestie z doby nejvášnivějších bojů rukopisných na konci osmdesátých let 19. století od některého z odpůrců jeho pravosti (prý zvěčnělého zemského inspektora prof. Kastnera) *Nové skládání o velkém pobití Tatarův* (stránek 22). Tento sešit pitvorného učeneckého humoru ilustroval kongeniálně *Zdeněk Kratochvíl*. Mezi jeho kresbami jsou některé vyřešeny do definitivnosti, která nemá sobě rovné v naší karikatuře umělecké. Kdesi četl jsem soud proslulého literárního kritika, kterého neuspokojily proto, že prý Kratochvíl nepracoval portréty jednotlivých učenců podle přírody, nýbrž podle fotografií; a to prý při karikatuře nejde. *Risum teneatis! Takové* argumenty mohou pronášeti vážně dnes lidé, kteří mají pověst uměleckých vzdělanců...

Činoherní cyklus,

který chystá Národní divadlo na jaře a v létě na paměť padesátého výročí svého základního kamene, nemůže plně uspokojiti těch, kdož touží, a právem, viděti v takovou dobu na jevišti *umělecké i básnické vrcholy* české produkce dramatické. Naproti tomu postavila se správa divadelní ve výběru těchto her na stanovisko prostě neumělecké: vzala, jak sama vyznává, ohled *výhradně* na hry, jichž látka jest *z domácího prostředí*, ať historického, ať soudobého. Že národní látka nezaručuje národního ducha uměleckého, ani ho nepodmiňuje, jest kritická pravda tak samozřejmá, jako že dvakrát dvě jsou čtyři, a jest prostě žalostné, že jest nutno připomínati ji ještě dnes veřejně. Tak odpadla zbytečně Sulamit, po mém soudu nejdokonalejší dramatická báseň Zeyerova, z něhož bylo by třeba vedle Neklana viděti ještě alespoň dvě jiné hry, aby se ukázala jeho básnická potence. Také Hilbert měl býti zastoupen alespoň jedním dramatem moderně společenským vedle historického kothurnu Falkenštejnova.

Dopisy Jaroslava Vrchlického se Sofií Podlipskou z let 1875—1876

byly v poslední době předmětem dvou vážných a opravdových posudků odborných v Listech filologických (5. sešit, str. 370 a n.) od dra Jana V. Sedláka a v Časopise Musea království Českého (str. 437 a n.) od prof. Jana Kabelíka. Obě recenze oceňují plně i estetickou hodnotu dopisů i jejich význam literárně historický a literárně vědný; s pochvalou zmiňují se také o mé úvodní studii a p. Kabelík i o poznámkách V. Brtníkových; nesrovnávají se však se zásadou ediční, kterou jsem stanovil pro toto vydání a již přijal za svou i p. Brtník, s otiskem diplomaticky věrným, který zachovává všecky chyby jazykové i nedopatření pravopisná. Důvody jejich jsou v podstatě ty, že jest nepietní k spisovateli ukazovati jej takto v nedbalkách,

poněvadž prý jinak dobře ovládal formální stránku jazyka; že jest to i povážlivě vzhledem k čtenářstvu, jehož jazykové svědomí jinak všude budíme a tříbíme; a posléze, že vady ty a nedopatření ta nejsou pro Vrchlického charakteristická, poněvadž prý se jich nedopouští důsledně. Přiznávám se, že mne tyto důvody nepřesvědčují. Předně: soudím, a jistě ne sám, že Vrchlický neovládal nikdy dobře jazyka českého — vždyť i básně jeho, a básně nejen z mládí, nýbrž i z let pozdních, hemží se jazykovými nesprávnostmi. Měli bychom tedy, kdybych se byl řídil zásadou pp. recensentů, ztřešněný tento paradox: učenou, uhlaženou korespondenci — to jest: příležitostné listy, vrhané ve spěchu na papír, většinou pozdě v noci, po celodenním zaměstnání — a nečesanou, neprotříbenou tvorbu básnickou jako definitivní dílo umělecké. To jest něco, co se mně nerýmuje a čemu nemohu přijíti na chuť! Po druhé: korespondence Vrchlického s Podlipskou není určena lidu, nýbrž inteligenci, takže tuším odpadá obava p. Kabelikova, že by působila zhoubně na jeho jazykové svědomí; ostatně, pak by nemohly se doporučovati lidu za četbu ani básně Vrchlického, neboť, opakují, i ony jsou svým jazykem někde přímo nečeské. Posléze: pokládám všechna nedopatření jazyková i pravopisná za charakteristická pro Vrchlického v tom smyslu, že již tehdy pudil jej spěch, horečný chvat, který nedovoloval mu vrátiti se k tomu, co vrhl na papír. Tolik in theoria. V praxi však jeví se rozdíl mezi ediční zásadou mojí a zásadou pp. recensentů vpravdě nepatrným. Píšeť p. prof. Kabelík o tom, jak in concreto bylo si věsti při transkripci (na str. 440—441): *nepodnikat oprav gramatických — po stránce tvaroslovné i syntaktické musí zůstatí všechno bez nejmenší změny* — opravit jen interpunkci a chyby čistě písařské. Jde tedy hlavně o interpunkci. Ale i zde mám pochyby. Měnití a doplňování interpunkci může býti případně vše velmi ožehavá. Jsou výborní znatelé stylu spisovatelského, kteří právě interpunkci prohlašují za duši stylu a za charakteristikon autorovo a doporučují právě zde největší zdrželivost. — — — Jinak jest ovšem s konkrétním provedením principu vydavatelského p. V. Brtníkem. Zde, souhlasím s pp. recensenty, mělo býti postupováno soustavně i methodicky.

Malichernictví

V posledním čísle nového studentského listu Mladá generace vykládá jakýsi pan Miloslav Novotný o redaktoru „předního kritického časopisu pražského“, který dopsal administraci Mladé generace, aby mu neposílala dvou exemplářů tohoto listu, poněvadž má dosti na jednom, který dochází do jeho redakce. Nuže, tímto redaktorem jsem já, ale nechápu naprosto důsledků, které z mého činu prostě slušností vytlouká p. Miloš Novotný. Jemu jest totiž můj čin příznačný pro poměr „otců a dětí“, důkazem pro přesvědčení p. Novotného, že „otcové pokládají syny za cosi méněcenného, co netřeba bráti vážně“ atd. Rozumím-li dobře, jest p. Miloš Novotný uražen, že jsem mu nedal, jakmile mne došlo první číslo Mladé generace, posílati ihned výměnný exemplář Kmene. K tomu bych byl opravdu zavázán, kdybych byl požádal o redakční exemplář Mladé generace, ale já toho neučinil. Aby tedy netrpěla „noblesnost“ p. Novotného, pochybující o tom, že se jí dostane „revanže“, žádám, aby mně nebyla zaslána příště Mladá generace.

Jaroslav Maria: Torquato Tasso

Figura Tassova byla do nedávna zahalena fantasiemi a legendami, které trvaly tím, že archivy ferrarské byly dlouho nepřístupny historickým badatelům. Teprve italský literární historik prof. Angelo Solerti vynášá odtamtud Tassa rekonstruovaného z autentických dokumentů. Jeho veliká kritická monografie byla ať přímo, ať zprostředkována jinými pracemi, referujícími o ní nebo z ní žijícími, pramenem této dramatické básně p. Jaroslava Marie, který zakládá si zřejmě na tom, že jeho Tasso jest bližší skutečnosti kulturně psychologické a historické než básnická fikce Goethova. Zdůrazňujeť p. Maria ve své předmluvě výslovně svou snahu „proniknouti náboženskou podstatu“ protireformační, barokní doby, již Tasso prožíval, dále „zhustiti mnoho vnějších dějů“ a posléze „plasticky vypjati neobyčejný počet charakterových složek nešťastného pěvce sorrentského“ — tedy snahu podati psychologicky bohatý a zajímavý portrét v jeho ovzduší dobově kulturním.

Na neštěstí tato snaha, i kdyby se zcela zdařila, může zploditi dílo *básnický zcela pustá a lysé* — a to stalo se také v případě p. Marie. Jest něco zcela jiného *báseň dramatická* a něco zcela jiného *zajímavá studie pathologicko-psychologická*. Práce p. Jaroslava Marie není žel nic víc než zajímavý kulturně historický feuilleton, zdialogovaný a scénovaný do čtyř aktů.

Od básníka žádáš, aby ti předvedl lidský osud symbolicky pojatý jako podobnost vlastního nitra, tedy osud veliký a významný, který by zachvěl tebou ve tvé schopnosti lásky i lítosti.

Ale to tento Tasso není. Máš před sebou básníka zviklaného ve víře ve své dílo skrupulemi estetickými i nábožensky moralistními a odhodlaného přepracovati je od základů jednak pro spásu své duše, jednak pro slávu a zisk světský. Dovidáš se o rozčarování princezny Leonory, která podivuje se básníkovi a ráda by jej milovala, kdyby ji z jejích představ a snů o něm nerušil zakrslý titěrný a malicherný Tasso člověk, spíš pedant a scholár než rytíř; dovidáš se o instinktivně správném citění mužů z lidu i učených profesorů, kteří jsou okouzleni Jerusalemem osvobozeným, ale nemohou přijít na chuť Jerusalemu dobytému, vyrobenému podle nové pravověrné estetiky; setkáváš se s jakýmsi „dítětem přírody“ Biancou Mansovou, které jest předmětem pošklebku i lítosti ten vyschlý homunkulus, jimž jest stárnoucí Tasso; slyšíš urážlivé nezdvořilosti její i hrubé vtipy šaška Bibiho; prostředkují se ti jiné ještě poznatky kulturně historické a kulturně psychologické.

Ale básnický?

Nic.

Tento člověk, štvaný žízni slávy i zisku a rozkoše — neodděluje toho jasně —, plazící se před inkvisitorem, uražený, šlapaný a mentorovaný kdekým, umírající vysílený chvíli předtím, než dali mu na hlavu věnec a oblékli jej v ornát, jest jen anatomický preparát, na němž demonstruje autor pochybené tendence, bludy, pošetilosti a zvrhlosti „doby“.

Jak málo!

A jaké bolestné thema pro meditaci o tom, že získali jsme všeho, vědomostí, důvtipu, vzdělání, ale ztratili zato *unum necessarium*: smysl *pro poezii*. Neboť není jí tam, kde není citěná výsostnost lidské duše, třebaš zdánlivě do prachu vržené a v něm deptané.